

Asia C-674/18**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

30.10.2018

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Bundesarbeitsgericht (Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön tekemispäivä:

16.10.2018

Kantaja:

EM

Vastaaja:

TMD Friction GmbH

Pääasian kohde

Kanne, jossa vaaditaan vahvistamaan, missä laajuudessa vastaajan on myönnettävä tulevaisuudessa yritysکوhtainen lisäeläke kantajalle maksukyvyttömyystilanteessa tapahtuneen yrityksen luovutuksen jälkeen

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1) Sallitaanko työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 12.3.2001 annetun neuvoston direktiivin 2001/23/EY 3 artiklan 4 kohdassa se, että kun yritys luovutetaan yrityksen luovuttajan omaisuutta koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen, kansallisessa oikeudessa, jossa säädetään

lähtökohtaisesti direktiivin 2001/23/EY 3 artiklan 1 kohdan ja 3 kohdan soveltamisesta myös työntekijöiden oikeuksiin, jotka koskevat yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisia vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-etuuksia yrityksen luovutuksen yhteydessä, asetetaan sellainen rajoitus, että luovutuksensaaja ei vastaa tulevaisuuteen kohdistuvista oikeuksista, jotka perustuvat työskentelykausiin ennen maksukyvyttömyysmenettelyn alkamista?

2) Jos ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi:

Ovatko direktiivin 2001/23/EY 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaiset tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan työntekijöiden intressejä, kun kyseessä ovat heidän oikeutensa tai tulevaisuuteen kohdistuvat oikeutensa yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin vanhuusetuuksiin silloin, kun yritys luovutetaan sen jälkeen, kun yrityksen luovuttajan omaisuutta koskeva maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu, työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/94/EY 8 artiklan nojalla edellytettävän suojan tason mukaisia?

3) Jos toiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan kieltävästi:

Onko direktiivin 2001/23/EY 3 artiklan 4 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan työntekijöiden intressejä, kun kyseessä ovat heidän oikeutensa tai tulevaisuuteen kohdistuvat oikeutensa yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin vanhuusetuuksiin, toteutuvat, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että

- velvollisuus myöntää tulevaisuudessa työntekijälle, johon maksukyvyttömyystilanteessa olevan yrityksen luovuttaminen vaikuttaa, yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukainen vanhuusetuus siirtyy lähtökohtaisesti luovutuksensaajalle
- luovutuksensaaja vastaa tulevista eläkeoikeuksista siinä laajuudessa kuin ne perustuvat ajanjaksoihin, joiden kuluessa asianomainen on työskennellyt yrityksessä maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen
- kansallisen lainsäädännön mukaan määritetyn maksukyvyttömyysvakuutuksesta vastaavan laitoksen ei tarvitse tässä tapauksessa ryhtyä toimiin, jotka koskisivat ennen maksukyvyttömyyden alkamista hankittua osaa tulevista eläkeoikeuksista, ja

- työntekijä voi vedota ennen maksukyvyttömyyden alkamista hankkimiensa tulevien eläkeoikeuksien osan arvoon luovuttajan maksukyvyttömyysmenettelyssä?
- 4) Jos kansallisessa oikeudessa säädetään direktiivin 2001/23/EY 3 ja 4 artiklan soveltamisesta yrityksen luovutuksen yhteydessä myös maksukyvyttömyysmenettelyn aikana, onko direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 2 kohdan a alakohta sovellettavissa yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin tulevaisuuteen kohdistuviin työntekijöiden eläkeoikeuksiin, jotka ovat kyllä jo syntyneet ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista mutta jotka johtavat vasta vakuutustapahtuman yhteydessä ja siten vasta myöhemmin työntekijän oikeuteen saada etuuksia?
 - 5) Jos toiseen tai neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi:

Kattaako jäsenvaltioiden työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/94/EY 8 artiklan nojalla myöntämä vähimmäistason suoja myös velvoitteen taata tulevaisuuteen kohdistuvat eläkeoikeudet, jotka eivät olleet kansallisen oikeuden mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa vielä kertyneet lakisääteisesti ja jotka ylipäänsä kertyvät lakisääteisesti vain sillä perusteella, että työsuhde ei pääty konkurssin yhteydessä?
 - 6) Jos viidenteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi:

Missä olosuhteissa voidaan katsoa, että entiselle työntekijälle koituneet, työnantajan maksukyvyttömyydestä johtuneet ammatillisen lisäeläkkeen menetykset ovat ilmeisen suhteettomia ja että jäsenvaltioilla on siten velvollisuus vähimmäissuojan takaamiseen direktiivin 2008/94/EY 8 artiklan mukaisesti, vaikka työntekijä saakin vähintään puolet niistä etuuksista, jotka hänelle hänen välittömien eläkeoikeuksiensa perusteella kuuluvat?
 - 7) Jos viidenteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi:

Myönnetäänkö direktiivin 2001/23/EY 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan tai direktiivin 2001/23/EY 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan tarvittava – direktiivin 2008/94/EY 8 artiklaa vastaava – työntekijöiden tulevaisuuteen kohdistuvien eläkeoikeuksien suoja myös silloin, jos suoja ei perustu kansalliseen lainsäädäntöön vaan yksinomaan direktiivin 2008/94/EY 8 artiklan välittömään soveltamiseen?
 - 8) Jos seitsemänteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko myös direktiivin 2008/94/EY 8 artiklalla välitön oikeusvaikutus, joten yksittäinen työnantaja voi vedota siihen kansallisessa tuomioistuimessa, jos hän saa kyllä vähintään puolet etuuksista, jotka perustuvat hänen välittömiin eläkeoikeuksiinsa, mutta hänelle työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi aiheutuneita menetyksiä on tästä huolimatta pidettävä suhteettoman suurina?

9) Jos kahdeksanteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko yksityisoikeudellista laitosta, jolle jäsenvaltio on – työnantajia velvoittavasti – osoittanut tehtävän toimia yrityskohtaisen lisäeläkejärjestelmän maksukyvyttömyysvakuutuksesta vastaavana laitoksena ja joka on finanssipalveluja valvovan valtion viranomaisen valvonnassa, kerää maksukyvyttömyysvakuutukseen suoritettavat maksut työnantajilta julkisoikeudellisella perusteella ja voi viranomaisten tapaan päättää pakkotäytäntöpanon edellytyksistä hallintotoimella, pidettävä jäsenvaltion viranomaisena?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 12.3.2001 annettu neuvoston direktiivi 2001/23/EY, erityisesti 3, 4 ja 5 artikla

Työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/94/EY, erityisesti 8 artikla

Työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.10.1980 annettu neuvoston direktiivi 80/987/ETY

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Siviililakikirja (Bürgerliches Gesetzbuch, BGB), erityisesti 613a §

Konkurssilaki (Insolvenzordnung)

Yrityskohtaisen lisäeläkejärjestelmän kehittämisestä annettu laki (Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersvorsorge, Betriebsrentengesetz), erityisesti 7 §

Tiivistelmä tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 1 Kantaja työskenteli vuodesta 1996 lähtien Textar GmbH:ssä. Kyseisessä yrityksessä oli voimassa yrityskohtainen sopimus, jossa työntekijöille luvattiin

muun muassa yrityskohtainen lisäeläke (jäljempänä eläkesopimus). Eläkesopimuksen mukaan vanhuuseläkkeen määrä on kultakin palvelusvuodelta 0,2–0,55 prosenttia työntekijän tietynä määröpäivänä ennen hänen työsuhteensa päättymistä saamasta kuukausittaisesta bruttopalkasta.

- 2 Kantajan työsuhte siirtyi sittemmin TMD Friction GmbH:lle. Sen omaisuuden osalta aloitettiin maksukyvyttömyysmenettely 1.3.2009. Huhtikuussa 2009 yritys TMD Friction GmbH – jonka toiminta jatkui maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisen jälkeenkin – siirtyi vastaajalle tuomioistuimen asettaman konkurssipesän hoitajan tekemän luovutuksen perusteella.
- 3 Pensions-Sicherungs-Verein (jäljempänä PSV) – joka on laissa määritetty maksukyvyttömyysvakuutuksesta vastaava laitos yrityskohtaisen lisäeläkejärjestelmän osalta – ilmoitti kantajalle, että hänelle ei ollut hänen ikänsä (29 vuotta) vuoksi maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa vielä kertynyt tulevaisuuteen kohdistuvia eläkeoikeuksia ja että hän ei siten saisi vakuutustapahtuman yhteydessä PSV:ltä mitään etuuksia.

Pääasian oikeudenkäynnin osapuolten olellaiset lausumat

- 4 Kantaja esittää, että vastaajan pitää tulevaisuudessa myöntää hänelle vakuutustapahtuman ”ikä” yhteydessä eläkesopimuksen perusteella yrityskohtainen lisäeläke, joka käsittää myös maksukyvyttömyysmenettelyn alkamista edeltävät työskentelykaudet.
- 5 Vastaaja katsoo, että kun yritys on luovutettu sen jälkeen, kun yrityksen luovuttajan omaisuutta koskeva maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu, luovutuksensaaja vastaa vain yrityskohtaisen lisäeläkkeen siitä osasta, joka perustuu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeisiin työskentelykausiin yrityksessä.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 6 Saksan lainsäädännössä säädetään BGB:n 613a §:n 1 momentissa lähtökohtaisesti, että yrityksen luovutuksen yhteydessä luovutuksensaajalle siirtyneiden työntekijöiden oikeudet yrityskohtaiseen lisäeläkkeeseen säilyvät. Ainoastaan silloin, jos yritys luovutetaan sen jälkeen, kun yrityksen luovuttajan omaisuutta koskeva maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu, tätä sääntelyä ei sovelleta – Bundesarbeitsgerichtin oikeuskäytännön mukaisesti – konkurssilain ensisijaisten säännösten takia siltä osin kuin luovutuksensaaja ei vastaa tulevien yrityskohtaisten lisäeläkkeiden siitä osasta, joka perustuu työntekijän työsuhteeseen ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista. Ratkaisevaa tämän rajoituksen kannalta on, että velkojien tasavertaisen tyydyttämisen periaatteen mukaisesti kaikki rahamääräiset oikeudet, jotka ovat olemassa maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa, on tyydytettävä yksinomaan konkurssilain säännösten mukaisesti.

Ensimmäinen kysymys

- 7 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä – direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan sääntelystä huolimatta – kansallisen lainsäädännön mukaisen konkurssilainsäädännössä asetetun luovutuksensaajan vastuun rajoituksen, joka liittyy ennen maksukyvyttömyyden alkamista syntyneisiin yrityskohtaista lisäeläkettä koskeviin tulevaisuuteen kohdistuviin oikeuksiin, hyväksyttävyyden pitäisi perustua vähintään myös direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohtaan. Kun otetaan huomioon direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan a alakohdassa jäsenvaltioille myönnetty toimivalta säätää ”toisin”, jaosto pitää lisäksi lähtökohtana, että kansallisessa lainsäädännössä voidaan tehdä osittainen poikkeus direktiivin 2001/23 3 artiklan 1 ja 3 kohdan soveltamisesta, kun kyseessä ovat työntekijöiden oikeudet yrityskohtaiseen lisäeläkkeeseen silloin, kun yritys on luovutettu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen, kunhan direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaiset tarvittavat suojatoimenpiteet on toteutettu.

Toinen kysymys

- 8 Unionin tuomioistuin ei ole tähän mennessä käsitellyt sitä kysymystä, mitä vaatimuksia on asetettava toimille, joita jäsenvaltioiden on direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla toteuttava suojellakseen työntekijöiden intressejä, jotka koskevat heidän oikeuksiaan tai tulevaisuuteen kohdistuvia oikeuksiaan vanhuusetuuksiin, joita suoritetaan yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisestä lisäeläkejärjestelmästä. Siihen annettava vastaus ei ole myöskään ilmeisen selvä. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä vaikuttaa – direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohdasta poikkeavasta sanamuodosta huolimatta – mahdolliselta, että tarvittavien toimenpiteiden on täytettävä yrityksen luovutuksen yhteydessä maksukyvyttömyystilanteessa direktiivin 2008/94 8 artiklan vaatimukset.

Kolmas kysymys

- 9 Arvioitaessa työntekijöiden suojaksi toteutettavien kansallisten toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta on otettava huomioon, että se todennäköisyys, että työntekijöiden tulevaisuuteen kohdistuva oikeus kertyy lakisääteisesti maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen ja heille kuuluu tästä syystä myös ennenaikaisen työsuhteen purkautumisen yhteydessä tulevaisuudessa eläke-etuuksia koskeva oikeus, kasvaa, jos luovutuksensaajan vastuuta rajataan. Koska maksukyvyttömyystilanteessa ei ole voimassa ainoastaan velkojien tasavertaisen tyydyttämisen periaate vaan myös velkojien parhaan mahdollisen tyydyttämisen periaate, konkurssipesän hoitaja on velvollinen hankkimaan konkurssiomaisuudelle mahdollisimman korkean tuoton. Jos luovutuksensaaja on rajoittamattomassa vastuussa, luovutettavan yrityksen tavoitemyyntihinta alenee. Tästä syystä konkurssipesän hoitaja saattaa olla velvollinen olemaan luovuttamatta yritystä ja sen sijaan muuntamaan velallisen omaisuuden muulla

tavoin rahaksi. Vastuun rajoittaminen lisää siten sitä todennäköisyyttä, että yritykset eivät maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen purkaudu vaan luovutuksensaaja jatkaa niiden toimintaa, ja siten ainakin osa työpaikoista säilyy ja työsuhteita pystytään jatkamaan.

- 10 Jaosto ei kuitenkaan – koska ei ole olemassa direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohtaa koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä – kykene arvioimaan ylimmältä tuomioistuimelta edellytettävällä varmuudella, onko Saksan oikeudessa vallitseva oikeustila unionin oikeuden vaatimusten mukainen.

Neljäs kysymys

- 11 Jaosto on epävarma siitä, onko direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohta sovellettavissa yritystä luovutettaessa maksukyvyttömyystilanteessa myös tulevaisuuteen kohdistuviin oikeuksiin ja – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – työntekijöiden tuleviin yrityskohtaista lisäeläkettä koskeviin oikeuksiin. Direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohta voisi puhua tätä vastaan. On ajateltavissa, että tämä säännös sisältää siinä mainittuja työntekijöiden oikeuksia varten tyhjentävän sääntelyn, joka koskee kaikkia yritysten luovutuksia – myös luovutuksia, jotka tapahtuvat maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen.
- 12 Jos unionin tuomioistuin katsoisi, että kun kyseessä on yrityksen luovutus maksukyvyttömyystilanteessa, direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa voidaan soveltaa myös tulevaisuuteen kohdistuviin oikeuksiin ja työntekijöiden tuleviin yrityskohtaista lisäeläkettä koskeviin oikeuksiin, pitäisi pohtia, voidaanko säännöstä – sen sanamuodosta huolimatta – tulkita siten, että siinä ei ainoastaan sallita sitä, että jo ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista ”eräänntyneet” sitoumukset muodostavat poikkeuksen eivätkä siirry yrityksen mukana luovutuksensaajalle, vaan myös se, että tämä koskisi tulevaisuuteen kohdistuvia oikeuksia, jotka eivät ole lakisääteisesti vielä kertyneet maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa ja jotka voivat johtaa vasta vakuutustapahtuman yhteydessä ja siten vasta myöhemmin etuuteen oikeutetun työntekijän eläkeoikeuteen. Tätä voisi puoltaa sääntelyn tarkoitus – se, että luovutuksensaaja ei joutuisi vastaamaan taloudellisesti sitoumuksista, jotka kuuluvat maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista edeltäneeseen ajanjaksoon – sekä viittaus direktiiviin 80/987 ja siten myös sitä seuranneen direktiivin 2008/94 8 artiklaan, joka käsittää myös tulevaisuuteen kohdistuvat oikeudet.

Viides kysymys

- 13 Jos unionin tuomioistuin vastaisi toiseen tai neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen myöntävästi, olisi – sekä direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan että myös 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan yhteydessä – epäselvää, mihin direktiivin 2008/94 8 artiklan mukainen jäsenvaltioiden myöntämä suojan vähimmäistaso viittaa. Säännöksessä edellytetään työntekijöiden ”välittömien” tai tulevaisuuteen kohdistuvien oikeuksien turvaamista. Unionin tuomioistuin ei ole tähän mennessä antanut

ratkaisua siitä, millä edellytyksellä on pidettävä lähtökohtana, että oikeudet ovat tällä tavoin ”välittömiä”.

- 14 Jaosto katsoo, että kysymys siitä, onko tulevaisuuteen kohdistuva oikeus työnantajan maksukyvyttömyyden alkaessa tullut jo ”välittömäksi”, on ratkaistava kansallisen lainsäädännön perusteella. Sen mukaan olisi ajateltavissa, että tulevaisuuteen kohdistuvaa oikeutta, joka ei ole maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa lakisääteisesti vielä kertynyt – kuten kantajan tapauksessa –, ei pidetä direktiivin 2008/94 8 artiklassa tarkoitettulla tavalla ”välittömänä”.

Kuudes kysymys

- 15 Siltä varalta, että viidenteen ennakkoratkaisukysymykseen vastattaisiin myöntävästi, ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin esittää pääasian oikeudenkäynnissä myös kysymyksen, joka on jo esitetty unionin tuomioistuimelle 20.2.2018 tehdyllä jaoston päätöksellä (asia C-168/18, 23 kohta ja sitä seuraavat kohdat) direktiivin 2008/94 8 artiklan mukaisen vähimmäissuojan myöntämisestä. Tämän ennakkoratkaisukysymyksen perustelemiseksi viitataan toiston välttämiseksi nimenomaisesti toteamuksiin, jotka esitettiin 20.2.2018 päivätyssä välipäätöksessä (C-168/18, 23 kohta).
- 16 Lähtökohtana on pidettävä, että kantajalle ei aiheudu menetyksiä, jotka ylittävät puolet hänen eläkesopimuksensa mukaisesta yrityskohtaisesta lisäeläkeoikeudesta, jos hän työskentelee yrityksessä vakuutustapahtumaan ”ikä” saakka. Kantajan arviointien perusteella hänen menetyksensä on noin 430 euroa kuukaudessa, kun kyseessä on oikeus 1 300 euron osittaiseen yrityskohtaiseen lisäeläkkeeseen.
- 17 Jaosto ei kykene arvioimaan tyhjentävästi, onko kantajalle aiheutuvia menetyksiä pidettävä ilmeisen suhteettomina ja millä edellytyksillä niitä on pidettävä suhteettomina, jolloin direktiivin 2008/94 8 artiklassa säädettyä vähimmäissuojaa ei enää turvata.

Seitsemäs kysymys

- 18 Jos direktiivin 2008/94 8 artiklassa edellytettäisiin maksukyvyttömyyssuojaa myös tulevaisuuteen kohdistuville eläkeoikeuksille, jotka – kuten kantajan tapauksessa – eivät olleet maksukyvyttömyysmenettelyn alkaessa vielä lakisääteisesti kertyneet, ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ei pystyisi saavuttamaan tätä lopputulosta unionin oikeuden mukaisella tulkinnalla tai yrityskohtaisista lisäeläkkeistä annetun lain laajentamisella, koska tällainen ei sopisi yhteen lakisääteisyys käsitteen kanssa ja olisi siten lainvastaista. Kantajan oikeudet PSV:tä vastaan voisivat mahdollisesti perustua direktiivin 2008/94 8 artiklan välittömään sovellettavuuteen. On tosin epäselvää, onko tällainen tämän säännöksen välitön sovellettavuus riittävää direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan tai 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisen suojan tason myöntämiseksi. Molemmissa säännöksissä edellytetään, että joko

jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat suojatoimenpiteet tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä annetaan suojaa.

Kahdeksas ja yhdeksäs kysymys

- 19 Unionin tuomioistuin on vastannut tähän mennessä direktiivin 2008/94 8 artiklan välitöntä sovellettavuutta koskevaan kysymykseen yksiselitteisesti ainoastaan sen tapauksen osalta, että työntekijä ei saa vähintään puolta etuuksista, jotka perustuvat hänen välittömiin eläkeoikeuksiinsa (tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17 [EU:C:2018:674] 58 kohta ja sitä seuraavat kohdat).
- 20 Jaosto viittaa näiden ennakkoratkaisukysymysten perustelujen yksityiskohtien osalta – toiston välttämiseksi – lisäksi nimenomaisesti toteamuksiin, joita se esitti 20.2.2018 tekemässään välipäätöksessä (C-168/18, 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

TYÖASIAKIRJA